

בס"ד פרשת 'כי תצא' תשפ"ה. שנה ח', גיליון מס. 382 מהדורה מורחבת

"כִּי יִהְיֶה לְאִישׁ בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵה" (דברים כ"א, י"ח)

(יח) כִּי יִהְיֶה לְאִישׁ בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵה אֵינָנו שֹׁמֵעַ בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ, וַיִּסְרוּ אוֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵיהֶם.

(יט) וַתִּפְּשׂוּ בוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ, וְהוֹצִיאוּ אוֹתוֹ אֶל זִקְנֵי עִירוֹ וְאֶל שַׁעַר מִקְדָּמוֹ.

(כ) וַאֲמָרוּ אֶל זִקְנֵי עִירוֹ בְּנֵינוּ זֶה סוֹרֵר וּמוֹרֵה אֵינָנו שֹׁמֵעַ בְּקוֹלָנוּ, זֹלָל וְסָבָא.

(כא) וְרָגְמָהוּ כָּל אֲנָשֵׁי עִירוֹ בְּאֲבָנִים וּמָת וּבַעֲרָתָהּ הָרַע מִקֶּרְבָּהּ, וְכָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁמָעוּ וַיִּרְאוּ.

שאלות בפרשת בן סורר ומורה

"כִּי יִהְיֶה... אֵינָנו שֹׁמֵעַ בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ, וַיִּסְרוּ אוֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵיהֶם"

א. הפועל - 'לשמע' חוזר בפסוק זה פעמיים. פעם ראשונה בזמן הווה - 'איננו שומע'. ופעם שניה בזמן עתיד - 'ולא ישמע אליהם'. ויש להבין את משמעות הכפילות.

ב. וכן יש להבין, מדוע מתחיל בלשון עתיד - 'כי יהיה', עובר ללשון הווה - 'איננו שומע', וחוזר ללשון עתיד - 'ויסרו אותו ולא ישמע אליהם'.

במשנה במס' 'סנהדרין' (ע"א ע"א) נאמר: "מתרין בו בפני שלשה ומלקין אותו חזר וקלקל נדון בעשרים ושלשה". ועל פי משנה זו ניתן להסביר את הכפילות בפסוק, שאם אינו שומע בקולם אז מתרים בו כלומר מוכיחים אותו על מעשיו בפני שלשה, ואומר 'דש"י' שם: "אלא מוכיחין אותו דבעינן ויסרו אותו שלא ירגיל. ואם לא שמע מלקין אותו בבי"ד ויליף לה מויסרו אותו". ואם גם לאחר מכן לא שמע אליהם, אז נדון בעשרים ושלשה. ויש להבין, שמהמילים - 'ויסרו אותו' לומדים גם שמוכיחים אותו עוד לפני שמביאים אותו לבי"ד, וגם שמלקים אותו בבי"ד לאחר שלא שמע לתוכחה, ואיך לומדים שני דברים מפסוק אחד?

"וַתִּפְּשׂוּ בוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ, וְהוֹצִיאוּ אוֹתוֹ"

ג. מה המשמעות של - 'ותפשו בו', למה לא מספיק - 'והוציאו אותו'. ומדוע לא מספיק לכתוב - 'והוציאו אותו אביו ואמו אל זקני עירו'.

וכעין זה גם שואל 'מלבי"ם': "ותפשו בו אביו ואמו. כל לשון זה הוא למותר, שהיה לו לומר כמ"ש בכל מקום - 'והוצאתם אותו אל זקני עירו'".

ובמשנה שם במס' 'סנהדרין' לומדים דרשות שונות על הפסוק: "היה אחד מהם גידם או חיגר או אלם או סומא או חרש אינו נעשה בן סורר ומורה. שנאמר ותפשו בו אביו ואמו ולא גדמין, והוציאו אותו ולא חגרין, ואמרו ולא אלמין, בננו זה ולא סומין, איננו שומע בקולנו ולא חרשין".

ועוד לימוד מהמילים - 'ותפשו בו' יוצא מהמשנה הקודמת שם: "היה אביו רוצה ואמו אינה רוצה, אביו אינו רוצה ואמו רוצה, אינו נעשה בן סורר ומורה עד שיהו שניהם רוצין". ומסביר 'המאירי' שם שדין זה נלמד מהפסוק - 'ותפשו בו אביו ואמו', שהלשון מורה שאין זה ציווי לתפוס בו, אלא שרק אם שניהם רוצים זאת.

ד. "ותפשו בו"

מדוע נאמר - 'ותפשו בו' ולא - 'ותפשו אותו' כמו שנאמר - 'והוציאו אותו'.

"והוציאו אותו אל זקני עירו ואל שער מקומו"

ה. על איזה עיר ומקום מדובר? כי אם זו העיר שההורים גרים בה והבן גר אתם, אז היה צריך להיות כתוב - 'אל זקני עירם'. וגם לגבי המקום היה צריך להיות כתוב ברבים - 'ואל שער מקומם' ולא בלשון יחיד. **ושמחתי מאד** למצא שאלה זו גם **ב'זוהר הקדוש'** (חלק ג' דף קצ"ז ע"ב) : **"והוציאו אותו אל זקני עירו ואל שער מקומו, אל זקני עירו, אל זקני עירם ואל שער מקומם מבעי ליה"**.

ועוד יש להבין, מה משמעות שני הפרטים - **'אל זקני עירו ואל שער מקומו'**, ובמיוחד שהמילה - **'אל'** מופיעה כאן פעמיים, משמע שהם שני מקומות נפרדים, ומוציאים את הבן אל זקני עירו ואל שער מקומו, ומה כוונת הדברים? כי אם הזקנים יושבים בשער העיר, אז היה צריך לכתוב - **'אל זקני עירו אשר בשער'**.

בעל **'הכתב והקבלה'** מסביר את הכפילות : **"אל זקני עירו. הם הסנהדרין. ואל שער מקומו. ר"ל במעמד אנשי מקומו"**. ועדיין יש להבין, שבמונח - 'זקני עירו' מופיע ביטוי לאנשים - **'זקני'**, וניתן להבין שהכוונה לסנהדרין. אך במונח - 'שער מקומו' אין ביטוי לאנשים, אז מניין לפרש שהכוונה במעמד אנשי מקומו. ומדוע משנה מהביטוי **'עירו' ל'מקומו'**, ולא ממשיך באותו ביטוי - **'אל זקני עירו ואל שער עירו. ועוד'**, שבפסוק כ"א נאמר : **"ורגמוהו כל אנשי עירו"**, ולפי פירושו היה מתאים יותר לכתוב : **"ורגמוהו כל אנשי מקומו"**.

ואולי, לכן בעל **'העמק דבר'** מפרש אחרת : **"אל זקני עירו. סנהדרין לקבול על סורו רע מדרכי התורה. ואל שער מקומו. מנהלי העיר בדרך ארץ לקבול על מרותו מנהיגי דרך ארץ"**. וגם לגבי פירוש זה לעיין, היכן מצינו את הגוף הזה המכונה - מנהיגי העיר בדרך ארץ. והיכן מצינו שמקום ישיבתם הוא בשער המקום.¹

"ורגמוהו כל אנשי עירו באבנים"

ו. בהרבה מקומות כתוב, כגון : **"יד העדים תהיה בו לראשונה להמיתו"**, ואילו כאן אין את ההדגשה שההורים צריכים ראשונים לפגוע בו, אלא רק אנשי עירו. מדוע?

אחריות ההורים

ז. לאחר שהבן קיבל את עונשו, וכל אנשי עירו רגמוהו באבנים, ולמרות שעדיין לא עשה עבירה שמגיע לו מיתה בגללה, אלא רק נידון על שם סופו, מתעוררת השאלה - ומה עם ההורים? האם עליהם לא מוטלת שום אשמה, האם הם מילאו את כל חובותיהם כלפיו, ולא צריכים לשאת בשום אחריות על התנהגות הבן שלהם?

ונראה, שדבר זה תלוי בפירוש המילים : **"ויסרו אותו"**, האם הכוונה לחינוך ולימוד או לענישה. ונראה שחולקים בזה הפרשנים.

לימוד - **'אונקלוס'** מתרגם שהכוונה **ללימוד** : **"ומלפן יתה ולא יקבל מנהון"**.

-----

1. ובתרגום **'אונקלוס'** : **"ויפקון יתה לקדם סבי קרתה ולתרע בית דין אתרה"**. וכן בתרגום **'יונתן'** : **"ויפקון יתה לקדם חכימי קרתא לתרע בי דינא דבאתריה"**. ויש להבין, אם 'שער מקומו' הכוונה לשער בית הדין שבעיר, אז מי הם זקני העיר או חכמי העיר?

עונש - 'יונתן' מתרגם : **'ויכסנון יתיה ולא מקבל אולפן מנהון'**. ולא לגמרי ברורה משמעות המילה - **'ויכסנון'**, כי יש המתרגמים מילה זאת במובן של **ענישה**. וכמו שמובא בספר **'תהילים'** (ל"ח, ב') הפסוק : **"ה' אֶל פֶּקֶצְפָּה תֹכִיחֵנִי וּבְחֶמְתָּהּ תִּסְרֵנִי"**. ומתרגם שם **'יונתן'** : **"ה' לא ברוגזך תכסן יתי ולא ברתחך תרדי יתי"**. ומכיוון שמדובר בפסוק על קצף וחימה, אז תרגום של המילה **'תכסן'** היא במובן של **עונש**, כמו שמסביר שם בעל **מצודות ציון** : **"תוכיחני, תיסרני - ענין פורעניות ועונש"**.

אך תרגום כזה מופיע גם על הפסוק בספר **'איוב'** (ט', ל"ג) : **"לֹא יֵשׁ בִּינִינוּ מוֹכִיחַ יִשֵּׁת יָדוֹ עַל שְׁנֵינוּ"**. ובתרגום **'יונתן'** שם : **"לא אית ביננא מכסין ישוי ידיה על תרויננא"**. ומשמע שהמילה - **'מכסין'** אין משמעותה עונש אלא **מוכיח**, ואין הכוונה שמוכיח ע"י ענישה אלא ע"י דיבור, וכמו שמפרש שם **'רש"י'** : **מוכיח - דרשני"ר לבע"ז מרא' לכל א' חובתו וזכותו"**. וכן מפרש שם בעל **'מצודות דוד'** : **"לא יש - אין בינינו מברר דברים אשר ישים יד ממשלתו על שנינו להיות נשמעים לו"**. וכן בעל **'מצודות ציון'** שם : **"מוכיח - מברר אמרים כמו אשר הוכיח ה' (איוב ח)"**.

ולכן מתרגום **'יונתן'** לא לגמרי ברור האם הכוונה לעונש או לתוכחה בדברים, אך **'רש"י'** מפרש בצורה ברורה שהכוונה לעונש : **"ויסרו אותו. מתרין בו בפני שלשה ומלקין אותו"**.

וכן מובא במפורש במס' **'כתובות'** (מ"ו ע"א) שהכוונה למלקות : **"תנו רבנן וענשו אותו זה ממון, ויסרו זה מלקות. בשלמא וענשו זה ממון דכתיב וענשו אותו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה. אלא ויסרו זה מלקות מנלן? א"ר אבהו - למדנו יסרו מיסרו, ויסרו מבן, ובן מבן, והיה אם בן הכות הרשע"**. כלומר, הגמרא לומדת שבמוציא שם רע העונש מלקות, מבן סורר ומורה שעונשו מלקות.

ולפי הדעות הללו, **נראה לומר**, שאם - **'ויסרו אותו'** הכוונה שלימדו אותו וחינכו אותו, ובכל זאת לא שמע אליהם, אז הם ביצעו את המוטל עליהם, אך אם **'ויסרו אותו'** פירושו שהענישו אותו, אז אולי זה לא היה המתכון הנכון לחינוכו?

רעיון מרכזי

כהקדמה, נביא את הגמ' במס' **'סנהדרין'** (ע"א ע"א) : **"כמאן אזלא הא דתניא בן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות ולמה נכתב דרוש וקבל שכר, כמאן כרבי יהודה. איבעית אימא רבי שמעון היא דתניא אמר רבי שמעון וכי מפני שאכל זה תרטימר בשר ושתה חצי לוג יין האיטלקי אביו ואמו מוציאין אותו לסקלו, אלא לא היה ולא עתיד להיות ולמה נכתב דרוש וקבל שכר"**².

ואין להתפלא על מצב שהתורה אומרת דין שיש להמית בן סורר ומורה, וחז"ל דרשו את הפסוקים בצורה כזו, שלא ניתן להוציא לפועל את דין התורה. וזאת על פי רעיון שהעלינו בעבר במאמר על הדין של **'עין תחת עין'** שמשלם ממון, שההבדל בין התורה שבכתב לתורה שבע"פ הוא, שהתורה שבכתב כותבת את הדין שהיה צריך להיות במקור על פי האמת האלוקית. ואילו בתורה שבע"פ מובא כיצד ינהגו בפועל בדין הזה, וגם זאת בגלל סיבות אלוקיות, או שה' נתן סמכות לחכמים לדרש את התורה כפי הבנתם.

-----

2. ושואל בעל ספר **'תולדות יצחק'** : **"אמרו בגמרא [סנהדרין ע"א א] שלא היה ולא עתיד להיות, וכל כך תנאים איתא בגמרא עליו, שקרוב לנמנע שימצא אלא דרוש וקבל שכר, ויש להקשות - יותר טוב לדרוש ולקבל שכר על דברי תורה הרגילים והתמידים, מדבר שלא היה ולא נברא"**, וראה תשובתו שם. אך לפי הרעיון שלנו דלקמן, יש דרשה חשובה שיש לנו ללמוד לגבי ההורים כיצד לחנך את בנם.

ומכיוון, שיש עניין לדרוש את הפרשה, נראה לי לדרוש אותה, בצורה שונה מהמקובל, ובצורה שתהיה שייכת לתקופה שלנו, שדרכי החינוך השתנו ממה שהיה בעבר, וכמו שאומר **'רש"ר הירש'**: **"הזכרנו שם את השיטה (סנהדרין ע"א ע"א) שדין בן סורר ומורה "לא היה ולא עתיד להיות"**; בכל עבר ובכל עתיד הוא היה ויהיה רק הלכה עיונית שהתנאים האמורים בה מונעים את הגשמתה למעשה, ואף על פי כן או דוקא משום כך הוא **אוצר בלום של אמיתות חינוכיות** שחקירתן היא בגדר **"דרוש וקבל שכר"**: **העוסק בהן יפיק מהן תועלת מרובה למלאכת החינוך של ההורים**".

ולפי הרעיון שנעלה לקמן נסביר את השאלות שהעלינו:

א. **"כי יהיה לאיש בן סורר ומורה איננו שומע בקול אביו ובקול אמו"**

התורה מתחילה בלשון עתיד - **'כי יהיה'**, ללמד על תקופה עתידית. והתורה מתארת את אופיו של הבן - **'בן סורר ומורה איננו שומע בקול אביו ובקול אמו'**, כלומר מטבע ברייתו הוא בעל אופי כזה, ובמיוחד לפי הדורשים שהוא בן שנולד מאשת יפת תואר. ולפי זה הפועל הראשון איננו שומע מבטא את אופיו, ולכן בא בזמן הווה שמבטא את המציאות הטבעית שלו.³

ב. **"ויסרו אותו ולא ישמע אליהם"**

וכידוע, במקרה כזה, ישנה המלצה מהרבה רבנים, לא לדחות את הבן, ולא להענישו, ולא להוציאו מהבית, אלא להקפיד לגלות לו אהבה, ורק כך יוכלו לשנות את אופיו. והתורה מלמדת אותנו שאם ההורים לא יתנהגו אליו כך, אלא - **'ויסרו אותו'** ע"י גערות ועונשים, אז הם צריכים לדעת שיגרמו לכך - **'ולא ישמע אליהם'**, הוא לא יהיה מוכן לשמע בקולם, ולכן זה מופיע בלשון עתיד.

וזו המשמעות של הכפילות בפועל **'לשמע'**. פעם ראשונה היא באה ללמד על אופיו, שבטבעו אינו בן ששומע להורים, ובפעם השנייה באה ללמד שאם יענישו אותו התוצאה תהיה שלא ישמע אליהם.

ג. **"ותפשו בו אביו ואמו, והוציאו אותו"**

הבאנו לעיל מספר דרשות מהגמ' הנלמדות מהמילים - **"ותפשו בו"**. ולפי הרעיון דלעיל, נוכל אולי לומר, שכפי שקורה לפעמים, שבגלל שההורים כל הזמן גוערים ומענישים את הבן שלהם, הוא עוזב את הבית, והולך לגור בעיר אחרת.

ולכן נאמר - **'ותפשו בו'**, שהם בוודאי הלכו לחפש אחריו, וכאשר מצאו אותו, צריכים לתפוס בו שלא יברח. והם עצמם צריכים להוציא אותו למיתה, שאולי זה יעורר אצלם רחמים עליו ויוותרו על הרעיון הזה.

ד. **"ותפשו בו"**

שאלנו, מדוע נאמר - **'ותפשו בו'** ולא נאמר - **'ותפשו אותו'**? נוכל לומר רעיון נוסף בדבר, שהבעיה נוצרה בגלל קשר לקוי עם הבן וריחוק ממנו. והתורה רצתה לקרב ביניהם ע"י מגע פיסי, ולכן נאמר - **'ותפשו בו'**, **'שיחזיקו בו'**, מעין חיבוק, ובוזה יתהדק הקשר ביניהם.

-----

3. בעל ספר **'חומת אנך'** מסביר את הכפילות, שבפעם הראשונה מדובר על האבא עצמו, שהוא איננו שומע בקול אביו ובקול אמו, ולכן מידה כנגד מידה גם הבן יהיה בן סורר ומורה ולא ישמע אליהם.

ואולי גם, שיחפשו בו מעלות שיש בו, כי בכל אחד גם אם יש בו הרבה חסרונות, לא יתכן שלא יהיו בו גם מעלות, ואותן הם צריכים לתפוס ולא את החסרונות, וזו המשמעות של - 'ותפשו בו' שיתפסו בו את המעלות שבו.

ה. "והוציאו אתו אל זקני עירו ואל שער מקומו"

שאלנו, על איזה עיר ומקום מדובר? כי אם זו העיר שההורים גרים בה והבן גר אתם, אז היה צריך להיות כתוב - 'אל זקני עירם'. וגם לגבי המקום היה צריך להיות כתוב ברבים - 'ואל שער מקומם'. והבאנו לעיל שגם 'ב'זהר הקדוש' (חלק ג' דף קצ"ז ע"ב) מובאת שאלה זו.

ולפי הרעיון דלעיל, נוכל להסביר, שכתוב אל - 'זקני עירו' ביחיד, כי אין הכוונה אל זקני העיר שההורים גרים בה, אלא אל זקני עירו של הבן, שלשם הוא ברח.

ולכן גם מוציאים אותו - **'ואל שער מקומו'**, מקומו של הבן ששם הוא נמצא עכשיו. כי בשער המקום נמצאים הרבה מאנשי העיר, ואולי הם פגשו אותו, ומכירים את התנהגותו, ויכולים לסנגר עליו שלא להורגו.⁴

ו. "ורגמהו כל אנשי עירו באבנים"

שאלנו, שבהרבה מקומות כתוב, שיד העדים תהיה בו בראשונה להמיתו, ואילו כאן אין את ההדגשה שההורים צריכים ראשונים לפגוע בו, אלא רק אנשי עירו.

ויתכן לומר, שאולי, התורה לא רצתה להטיל מעמסה כזו גדולה על ההורים, שלא רק שהוציאו אותו להריגה, אלא שגם הם עצמם יהרגו אותו.

ועוד יתכן לומר, שהתורה רואה גם בהורים מידה מסוימת של אשמה, בגלל התנהגות לא מוצלחת עם הבן, ולכן אין זה מן הראוי שהם יהרגו אותו, בזמן שגם עליהם מוטלת אשמה.

ובמיוחד, שהתורה נותנת להורים את האפשרות לא להוציא אותו למיתה, וכמו שהבאנו לעיל מהמשנה במס' 'סנהדרין' שרק אם שניהם רוצים אז מוציאים אותו להריגה, אך אם אחד מהם מסרב, אין לו דין מיתה. וההורים היו צריכים להבין, שאם הבן הגיע להתנהגות כזו, אולי גם להם חלק בהתנהגותו, והיו צריכים לנצל את ההזדמנות שהתורה נותנת להם, ולא להוציאו למיתה. ומכיוון שאילו שהורגים אותו בפועל, וודאי מקיימים ציווי התורה, לכן התורה לא רצתה לזכות אותם במצווה זו.

-----

4. וראוי להביא כאן את דברי 'הזהר הקדוש' (פרשת בלק, חלק ג' דף קצ"ז ע"ב) שמסביר פרשה זו על דרך הסוד : "אמר רבי אבא, תוהנא על ההוא דכתיב, (דברים כא יח) כי יהיה לאיש בן סורר ומורה וגו', ותפסו בו אביו ואמו וגו', ותנינן, דבההיא שעתא אמר קודשא בריך הוא למשה כתוב, **אמר ליה משה, מאריה דעלמא, שביק דא, אית אבא דעביד כדן לבריה...** בההוא שעתא רמז ליה ליופיא"ל רבנא דאורייתא, אמר למשה, אנא דרישנא להאי קרא, כתיב **כי יהיה לאיש, דא קודשא בריך הוא, דכתיב (שמות טו ג) ה' איש מלחמה, בן דא ישראל...** איננו שומע בקול אביו ובקול אמו, דא קודשא בריך הוא וכנסת ישראל, ויסרו אותו... ולא ישמע אליהם... והוציאו אותו אל זקני עירו ואל שער מקומו, אל זקני עירו, אל זקני עירם ואל שער מקומם מבעי ליה, **מאי אל זקני עירו ואל שער מקומו, אלא אל זקני עירו, דא קודשא בריך הוא, ואל שער מקומו, דא כנסת ישראל...** בקדמיתא מה כתיב אל זקני עירו ואל שער מקומו, כיון דחמא קודשא בריך הוא דאינון קריבין, מיד סליק דינא משער מקומו, מה כתיב בתריה, ואמרו אל זקני עירו לחוד, ואל שער מקומו לא כתיב".

ועוד יש לומר, שאם התורה נותנת אפשרות לא להמיתו, בזה היא רומזת לנו שזה רצונה, שישתמשו באפשרות זו, ולא ימיתו אותו. וכמו שיש אומרים על התקנה של הלל הזקן בתקנה שלו לעשות 'פרוזבול' בכדי שיוכלו להלוות לעניים מבלי שהשמיטה תשמט את החוב הזה. ולכאורה זה בניגוד לרצון התורה שהשביעית תשמט את החוב. אלא, מסבירים, שאם התורה נתנה אפשרות כזו, ע"י שיעבירו את החוב לבי"ד, אז התורה רצתה שישתמשו בדרך זו. ואולי באמת זו היתה הסיבה של חז"ל שדרשו בצורות שונות, ואפילו בחלקן מתמיהות, רק בכדי שלא ימיתו אותו.

ז. אחריות ההורים

ולפי הפרטים שהעלינו לעיל, מוכח, שהתורה רואה גם בהורים כאשמים במידה מסוימת בהתנהגות הבן, ובמיוחד שנולד לאשת יפת תואר שהאבא הכניס לביתו.⁵ ומודיעה להם, שיתכן מצב, שבגלל זה זהו טבעו של הבן, ואם הם יענישו אותו, יכולים להגיע למצב שהוא יברח מהבית. וכאשר מוצאים אותו, צריכים לתפוס בו בכדי להדק את הקשר שביניהם. והם עצמם צריכים להוציאו למיתה, בכדי שיתעורר אצלם רגש הרחמים כלפיו, ויוותרו על הרעיון הזה. והתורה נתנה להם את האפשרות לא לרצות להוציאו למיתה, כי גם אשמים במידה מסוימת בהתנהגותו.

-----

5. וכמו שבא לידי ביטוי בתרגום 'יונתן': "ויימרון לחכימי קרתא עברינן על גזירת מימרא דיי בגין כן אתיליד לנא ברנא דין דהוא סורהבן ומרוד ליתוי ציית למימרנא גרגרן בבשרא ושתאי בחמרא".